

Історія політична і культурна.

М. Приселковъ — Митрополитъ Иларіонъ, въ схимѣ Никонъ, какъ борець за незалежну русскую церковь (Сборникъ статей, посвященныхъ С. Ѡ. Платонову, 1911, ст. 188—202).

Особа м. Іларіона, як першого самостійного руського митрополита, автора — як приймаєть ся звичайно, словного Слова о законі і благодати, викликає велике зацікавлення — тим більше, що ми так мало знаємо про нього. Тому титул сеї статейки може зацікавити кожного, але зміст — quasi una fantasia, як пишуть на нотах. Автор припускає, що Іларіон був речником сказати би — національного руського напрямку, противником грецького „засиля“, кажучи по теперішньому — хоч його „Слово“ зовсім не свідчить про особливо різко поставлену національну програму. Никона Почерського автор вважає теж представником „протеста противъ грековъ и греческой зависимости, непримиримой позиціи во имя общерусскихъ интересовъ“. Все се одначе являєть ся дальшим — дуже гіпотетичним розвитком гіпотези Шахматова, що Никон був редактором київської літописи в 1070-х рр. Але приймаючи, що Іларіон і Никон були патріотами і талановитими й освіченими людьми, що властиво говорить за тим, що се був оден чоловік? Автор приймає здогад, що коло 1053 р., коли у Всеволода „родив ся сынъ отъ царицѣ Грекыѣ“, були налажені відносини з Візантією і при тім зсаджено з митрополії Іларіона — він прийняв схиму і став „пресвитером Никоном“; день св. Никона припадає між р. 1051—4 на неділю 27 падолиста 1053 р. — отже се дата „ліквідації справи Іларіона“. Небогато, як бачимо.

Розвиваючи далі здогади Шахматова про редакції літописи в XI віці, автор висловляє різні догадки про „гречествуція“ тенденції митрополітанської катедри, які проводила вона в своїй редакції літописи і в житті Антоія, і національні тенденції печерської редакції літописи („Никошової“) і життя Теодосія. Питання інтересне, і при уважливім студіюванню наших памяток може щось подібне й удалось би виявити. Але для того треба як найміцнійше стояти на реальнім ґрунті фактів, а не помагати собі фантазіями à la Іларіон=Никон, які зводять цілу справу на „гру ума“.

М. Грушевський.

М. Довнаръ-Запольскій — История русскаго народнаго хозяйства, томъ I, Київ, 1911, ст. I—VIII+1—363.

Як виклади для студентів університету і комерційного інституту, ся праця проф. Довнар-Запольського може мати значінє. Тема дуже інтересна, а відповідних оглядів історичного матеріалу в російській літературі ще нема; від студента годі очевидно вимагати, щоби він на під-